

V R T E C

Vsebina 8. številke

Božja pomoč (*Griša Koritnik*) 213 — Veliki petek (*J. Kmet*) 213 — Silvin Sardenko (*Ksaver Meško*) 214 — Morje je prebrodil (*Ivan Matičič*) 215 — Deveta dežela (*Mirko Kunčič*) 219 — Veleum (*Po Guyonu Fr. P.*) 220 — Albinčkovi pirhi (*J. Kmet*) 222 — Tri pisane pirhe (*Maksimov*) 225 — Zbogom, hišica v čevlju! (*Krista Hafner*) 226 — O zlata otroška doba (*Milan Skrbinšek*) 228 — Cvetka v polju (*Griša Koritnik*) 229 — Naša pošta 230 — Skrite stezice 232 — Rešitev ugank na ovitku.

Rešitve ugank v 7. številki »Vrtca«

1. Razglas: Čuvaj se slabe družbe. (Začni na levi spodaj pri ž in jemlji črke poševno od zgoraj navzdol.)

2. Venec: Pot do zmag in vencev se vije skozi trnje. (Začni pri debelejšem P v zunanjem krogu, nato pa jemlji po eno črko iz zunanjega in po eno iz notranjega kroga.)

3. Oltar: Križ je ključ do nebes. (Jemlji prvo in zadnjo, drugo in predzadnjo črko itd., najprej v prvi, nato v drugi in tretji vrsti.)

4. Cvet: Ni pravično, če jih sto orje in se pote, uživa pa eden. (Začni pri znaku za ograjo in beri najprej zunanji, nato srednji in notranji krog proti desni.)

4 uganke so pravilno rešili:

Adlešiči: Skube Anton, Adlešič Janko, Husič Anton, Grabrijan Božo, Adlešič Stanislav, Tvrđij Peter.

Begunje pri C.: Mrak Franc, Plesničar Alma, Urh Anica. — Blatna Brezovica: Prestopnik Marica, Jeraj Eli, Gostiša Eli, Varšek Eli, Zupan Vanči, Dolničar Minka, Lenarčič Vida, Umek Franc, Gašperjev Francelj, Gregorka Franc, Jerina Jože, Mušič Nace. — Bloke: Lavrič Vera, Anzeljc Francka, Urbas Mimi, Jerič Danica, Avsec Marica, Škrabec Franc, Zabukovec Štefi, Hiti Marija, Znidaršič Ivanka, Peček Francka, Rudolf Julijana. — Borovnica: Šivec Marija. — Brezovica: Bole Janez.

Cerknica: Tavželj Franc, Kranjc Olga, Kebe Janez, Šparemblek Marija.

Črnomelj: Grahek Angela, Kure Niko.

Dev. Mar. v Polju: Drogenik Franc, Šmavc Breda, Židan Franc, Klemenčič Zdravko. — Dobrova pri Ljubljani: Ambrožič Francka, Plestenjak Pavla, Sadar Mar., Jarc Danica, Lampret Zof., Čamer Vera, Bergant Poldka, Rozman Mar., Čiuha Anica, Bergant Franč., Mikuž Alojzija, Planinšek Ivica, Pečenik Tone, Galič Ladko, Fatur Branko, Živec Metod, Oven Franci, Smolec Ivan. — Dobrnič: Koželj Rezi. — Dol. Jezero pri C.: Šparemblek Janez. — Dol. Podšumberk: Ozimek Tonček, Robida Stanko.

Gotna vas: Gazvoda Jože. — Grahovo pri C.: Ule Anica, Globokar Dagmar.

Iška vas: Brancelj Marija, Vehar Ivanka.

Št. Jošt: Stanonik Frančiška, Grbec Frančiška, Jesenko Doroteja, Kogovšek Jožefa, Slovša Angela, Tominc Angela, Lešnjak Andrej, Tominc Janez, Nartnik Jožefa, Vrhovec Frančiška, Tominec Ivanka, Tominec Angela, Dolinar Franc, Skvarča Alojzij.

»Vrtca« izhaja mesečno. Letna naročnina je za skupna naročila 20 lir (2 liri mesečno), za posamezne naslove pa 25 lir. List izdaja in tiska Ljudska tiskarna v Ljubljani. Zanj odgovarja Jože Kramarič. — Glavni in odgovorni urednik Fr. Ločniškar v Ljubljani, Ulica 3. maja št. 10. — Sklep uredništva je peti dan v mesecu. — Uprava »Vrtca« je v Ljubljani, Kopitarjeva ul. 2 (H. Ničman).

Griša Koritnik

Božja pomoč

Tiho prek poljá in koč,
tiho božja gre pomoč,

V dušo kakor žarek zlat
sije božja blagodat.

Skrivoma, ne vidi se,
tihoma, ne slišiš je.

Solzno je biló oko —
zdaj smehlja se v njem nebo.

Kličeš jo, ne dá glasu —
slutiš zgolj jo: zdaj je tu!

Truden ležeš spat pod noč,
prebudiš se vriskajoč.

Kakor senca s tabo spe:
skrije se, a loči ne.

J. Kmet

Veliki petek

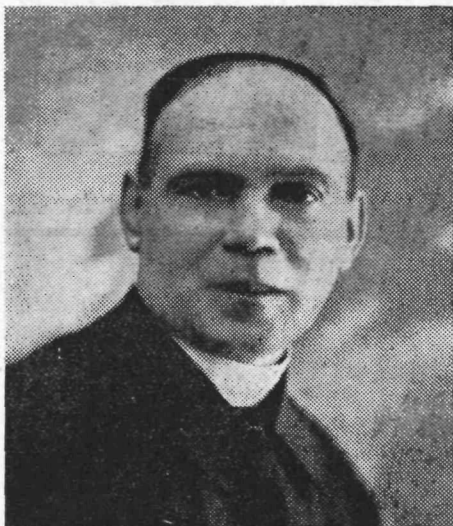
Na tleh leži Gospod na križ razpet,
do smrti zmučen od nešteti ran.
Njegov obraz v bolesti razoran
sprašuje nemo: Si me žalil spet?

Glasovi raglje v zraku se love.
Zavesa črne v oknih trepetajo
in zadnji žarki z drevjem šepetajo.
Samotne kočice z brega v mrak strme.

Ljudje poklekajo pred božji križ,
poljubljajo skesano žive rane:
O Bog, usliši naše prošnje vdane,
odpusti greh, ki zanj tako trpiš...

Silvin Sardenko

18. 6. 1876 — 21. 2. 1942.

Poznate pač, vsaj mnogi, velikega našega pisatelja in pesnika Ivana Cankarja, ki je napisal najlepše, kar se je v slovenski besedi pisalo materi na čast in v zahvalo za njeno ljubezen in njeno trpljenje. Zdaj počiva že štiri in dvajset let na ljubljanskem pokopališču. V ponedeljek 23. svečana so pa na pokopališču v Dravljah pri Ljubljani položili v grob drugega odličnega slovenskega pesnika, v dijaških letih vrstnika Ivanu Cankarju, kanonika dr. Alojzija Merharja, znanega pod pesniškim imenom Silvin Sardenko, ki je istotako z vso lepoto našega jezika opeval telesno mater, še lepše pa nebeško Mater Marijo.

Rojen 18. junija 1876 na Ježici pri Ljubljani, je obiskoval mladi Lojze latinske šole in bogoslovje v Ljubljani in je leta 1902 pel novo mašo. Po novi maši me je v spremstvu pesnika in tedanjega profesorja na ljubljanski realki dr. Mihaela Opeke obiskal pri Sv. Danijelu na Koroškem. Tam je v gabrovi utici na župnijskem vrtni, kjer sem pisal »Ob tihih večerih« in »Mir božji«, dobil navdahnjenje za pesem, priobčeno potem v »Mladem jutru«, ki se začinja:

Dragi brate, o nikar ne misli,
da sem zabil tisti najni čas,
ko sva v gabrovi si tooji uti
iz obraza gledala v obraz.

Kaplanoval je v Šmartnem pri Litiji, na Planini pri Rakeku, a zaradi odlične nadarjenosti so ga višji poslali v Rim, kjer je leta 1906 postal doktor. Po vrnitvi v domovino je kaplanoval še v Dolu pri Domžalah in Sostrem. Od leta 1908 je bil profesor verouka v Ljubljani, leta 1924 je bil imenovan za stolnega kanonika v Ljubljani. Zadnja leta je več časa preživel v svoji vili v Rogaški Slatini.

Sardenko — to ime si je nadel po ukrajinskih pesmih, iz katerih se je na pobudo dr. Kreka učil kakor drugi naši veliki pesniki Župančič, Murn, Kette — je začel zlagati pesmi že v dijaških letih in jih je priobčeval v »Angelčku« in zlasti »Vrtcu«.

Najlepše bisere mu je dala mladost: neskalsjena čistost srca, vesel, nezamračen pogled v svet in v življenje čudovito pojo iz njegove prve zbirke »V mladem jutru« 1903. Najlepše so, kakor je pri izrazitih lirikih napadno prva zbirka najboljša. Živele bodo te pesmi v prvotni mladi lepoti, ko bo pesnikov grob v Dravljah že davno preraščala trava.

Pozneje je izdal še celo vrsto zbirk in dramatičnih igrice. Odličnejši zbirki sta »Roma«. lepo dozorel sad njegovega bivanja v Rimu, in »Nebo žari«,

pesmi, porojene iz strahot svetovne vojne, nekatere zelo močne. Prav zadnji čas je izdal knjigo »Tolažnica«, namreč Marija Tolažnica.

Sardenko je bil mož mravljične delavnosti. Vsak vtis, vsako doživetje, vsaka misel se mu je prelila v verze. Seveda niso vsi enake tehtnosti, polnomerne vrednosti. Zaide mu kdaj pesem v preveliko meglenost, ali se mu prelije v zvončkljanje z lepimi besedami, kar zabriše jasnost misli in podob in tako naredi pesem težko umljivo. To pa ne more biti namen umetnosti in ni več umetnost, čeprav bi se komu zdelo moderno. A druge so čudovito izklesane in izbrušene, polne zvoneče blagolglasnosti. In prav v tem, v omamno pojoči ubranosti besede, je Sardenkova veličina.

Zdaj so utihnili njegova usta, ki so tudi v pridigah povedala toliko lepega. Ni pa in ne bo utihnili njegova pesem.

Legenda pravi, kako je v tihi svoji celici samostanski brat pel in pisal v slavo in čast nebeški Materi Mariji. Ko je zapisal najlepši pozdrav in najiskrenejše slovo, je naslonil glavo na mizo in je za vedno utihnil, na veke zaspal. Ali ne tako Sardenko?

Opeval tvojo je lepoto, o Devica,
odšel zdaj gledat te v obraz, nebes Kraljica.

Ivan Matičič

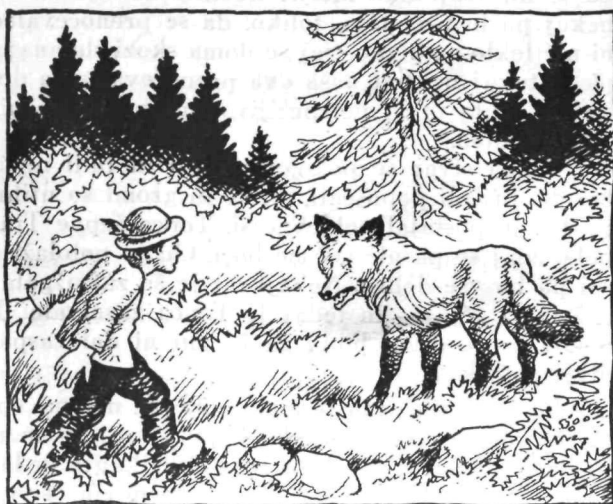
Morje je prebrodil

Ilustriral M. Gaspari

Odideta dalje in Tinč poišče veliko hojo kraj jase. Tu posadi Tonco, tu bosta prenočila, sam pa gre nabirat suhe grivine in hojevih vej za ležišče. Žejen je siromak, žejen, to ga huje mori od vseh prestanih muk. Komaj še vlači noge za sabo. In ko zapazi, da se zbirajo na nebu težki oblaki, mu je kar prav; naj le dežuje, si misli, si bo vsaj pogasil žejo. In res pričinja že bobneti v dalji. Po vsem videzu se pripravlja nevihta, hkrati se pa naglo bliža noč. Treba se bo dobro pripraviti, Tinč na to misli.

Kaj pa je to? Pes! Da, pes volčjak se nekam pohuljeno plazi v bližini jase. Tinč se psa silno razveseli, češ, najbrž je kje lovec v bližini ali pa kak gozdar. Na mestu spusti travo in gre proti psu. »Ná, sivko, ná!« mu zakliče prijazno.

Pes se zdrzne, pogleda fanta, a prav nič prijazno, ampak zelo izpodmolato. Ne da bi zalajal pokaže ostre zobe in strahotno zarenči. Fanta v tem hipu oblije mrzel pot, ko se mu odpro oči in uvidi, da to ni pes, ampak — zver... Da, po zobeh in renčanju spozna volka in se tako silno prestraši, da mu kar noge zaklecajo. Ali takoj se zave, da ne sme kloniti, zato se naglo vrže nazaj in popade prvi kamen, ki mu pride pod

roko. Ko se ozre, vidi, da je krenil volk v drugo smer in se ne meni za fanta. Tinč se oddahne, a se mu le čudno zdi, kako da ga ni zver napadla. Ko še nekoliko pomišlja, pride na jasno. To je vohun, ki oprezuje za divjadjo in nič ne napada. Zdaj pojde k svoji skriti roparski tolpi in ponoči jo povede na roparske napade proti divjemu pašniku.

Tinč pusti nadaljnje delo in se naglo vrne k Tonci ter ji reče:

»Veš, ta hoja ne bo dobra, ne bo vzdržala dežja. Pojdiva iskat drugo prenočišče.«

»No, kakor veš,« se vda dekle.

On ji zataji pravi vzrok selitve, da bi je ne prestrašil. Čim dalje proč od jase, tu bo ponoči vroče! Tako si misli Tinč in pelje Tonco proč. Ko se mu zdi, da sta že dovolj daleč od nevarne jase, poišče zopet košato hojo, in sicer tako, da bo dobro vzdržala dež. Naglo gre nabirat suhe trave in hojevja pa vlačí in vlačí, da bo tem bolj prijetno ležišče. Najprej ga napravi Tonci, in sicer takega, da se ona kar izgubi v njem kakor ptička v gnezdu. Ko nastélje zraven še sebi, zadela ležišče okrog z vejami, da jù bodo varovale na zunanji strani pred dežjem. Potem zadela Tonco od vseh strani, kakor skrbna mati otroka, povrh jo odene še s svojo kamižolo. Ko se vdano priporočita angelu varuhu za srečno noč, leže še on in se tudi dobro zadela.

Tedaj je nastala že popolna tema in naglo se je pripravljalo k nevihti. V višini je razsajal vihar in pripogibal vrhove drevja. Volkovnjak je bobnel, njegovo morje je bučalo, valovilo, mogočno so se zibali valovi. Kmalu je pričelo grmeti, vžigali so se bliski, nakar so pričele treskati strele, da se je stresal ves gozd. Bobnelo in tulilo je po gozdu, da se je lotevala groža naših dveh nočevalcev. Tonca je pričela stokati, včasih je kar kriknila, in Tinč jo je moral venomer tolažiti. Potem se je pa usulo, da je bilo joj! Usiplje se ploha na ploho, lije ko iz škafa — in nič več ni slišati Tončinih vikov. Sirota ždi v svojem gnezdu, ko plaha ptica, ki samo čaka, kdaj ji bo huda ura gnezdo raznesla. Tinč tudi ždi in se ne gane. Tako hudo ga je morila žeja, zdaj je ne občuti več. Preveč je dežja, preveč je vode, saj mu curlja že na glavo — in Tinč se je ožejal že od samega mokrega zraka.

Grmi, bliska se, lije. Dobro hojo je izbral Tinč, vendar nepremočljiva pa le ni, vsaj tako močne nevihte ne vzdrži. Se pravi, glavni nalive zdrži, nekaj pa le prepušča, toliko, da se prenočevalc ne more pobahati, da mu ni nič teklo na glavo. Saj še doma skozi slamnato streho priteče, duša draga, pa bi tukaj ne. Saj naša dva prenočevalca to dobro razumeta, zato pa tako krotka ždita in le potrpežljivo čakata, da bi bila prihajajoča huda ura že enkrat mimo.

Vsaka stvar se polagoma uleti in tudi nevihta ima svoj konec. Njeni besi so pričeli popuščati, strele in gromi so utihnili, oziroma se oddaljevali, in dež je postajal pohlevnejši. Tonca šepne Tinču in mu pove, kako se je bala, zdaj se pa nič več ne boji. On jo potolaži in reče, naj kar lepo mirno spi pa bo vse dobro. Nekajkrat je še zažvižgala burja ter stresla poslednji dež iz ozračja — in tedaj je Tonca zasnivala. Tinč pa ni mogel. Kar neki nemir ga je držal budnega in mu ni dal zaspiti. Misli so mu uhajale na divji pašnik...

Po viharnih urah je legla pokojna noč na Volkovnjak. Pokojna? Seveda se že zopet oglašajo ujede, lisjaki, srnjaki in druge nočne živali, toda to spada h gozdni tišini, brez tega skovikanja in laježa gozdne tišine sploh ni. Tinč se spričo tega nič več ne vznemirja, Tonca pa že spi. Ali tu in tam

se pa Tinču zazdi, kakor da je zaslišal še neko drugo pesem, ki bi je pa ne slišal rad in ki ga močno vznemirja. Sicer se mu morda samo dozdeva, ker preveč misli na divji pašnik in njegovo skrivnost ob uri strahov...

Prihaja ura strahote v Volkovnjaku.

»Uuuuul!« Vodja roparjev zatuli, znamenje, da gre tolpa na rop.

V tem hipu utihnejo vsi drugi glasovi v gozdu. Nastane grobna tišina, vse, kar je živega, prisluhne strahotnemu trenutku, ko išče krvolok svojih žrtev... Tudi Tinč dvigne glavo in vleče na ušesa, da bi se prepričal o svoji strašni slutnji. Nič ne sliši, a vendar je fant nemiren, kakor bi slutil, da prav v tem času obkoljujejo krvoloki svoje žrtve ter stiskajo obroč okrog divjega pašnika... Joj, kako je prav, da sta zbežala proč od tam, kajti tisti vohun je dobro vse prevohal in bi tudi nočevalcema bila težka ura.

»Uuu-eu-hauu!«

Tinča presune groza. Strašna, divja melodija pretrga nočno tišino in se razlega po gozdu. Roparji so na cilju. Kmalu se zasliši beganje po gozdu, živali beže pred krvoloki na vse strani. Tinč zasliši močno vohanje in revsanje, kmalu nato pa prilomasti mimo divji merjasec, za njim se pa vale divje svinje. Vse beži, beži. Tinč ne more več mirno ležati. Usede se, odgrne si veje pa s strahom posluša. Tuljenje narašča, zveri razsajajo in rjovejo — in Tinču se dozdeva, da prihaja tuljenje bliže in bliže... Tinč šklopoče z zobmi, sto misli mu bega po glavi. Kaj napraviti, kam bežati? Nekaj se mora nemudoma ukreniti, tu ne moreta čakati na milost in nemilost gladnih roparjev.

Neprestano je slišati beg živali, ki dirkajo na vse strani, samo proč od krvolokov. Tinč prične mendrati, sam ne ve, naj Tonco zdrami ali naj jo pusti pri miru. Kaj naj ukrene? Kam bežati, kam, kam? Kaj pa, če se pripravi na obrambo? Poišče naj si debel kol, da se postavi krvolokom v bran. Toda naglo, naglo! Bog ve, koliko jih pride, Tinča bodo kar zmleli, ne samo Tinča, oba bodo... Joj, Tinč bo ob pamet! Ne ve, kaj naj ukrene, a roparji prihajajo bliže in bliže... Dobro se zaveda, koliko bije ura, ubežati pa ne more. Mar ni to obupno? Tinču gomazi po vsem životu ob misli, da se bodo vrgli krvoloki nanju; tako rekoč mimogrede ju bodo zasačili ob zasledovanju divjadi.

Na noge! Tinča prešine rešilna misel. Ozre se na hojo, hkrati pa že plane na noge in popade Tonco.

»Tonca, hitro vstani!«

»Kaj pa je?«

»Bežati morava, bežati!«

»Kam, zakaj?« Punče šklopoče z zobmi od dremavosti in nočnega hladu.

»Ne vprašuj zakaj, samo hitro, hitro vstani!« Tinč ne more čakati, temveč jo pograbi in osloni ob deblo hoje.

»Kam pa morava bežati?«

»Na hojo!«

»Jo, na hojo! Čemu?«

Tinč jo dvigne kolikor mogoče visoko pa ji ukaže: »Primi se za vejo!«

»Joj, čemu?«

»Primi se! Se držiš?«

»Držim.«

Tinč ji potisne noge kvišku in reče: »Zdaj se pa dvigni še za eno vejo višje, pa dobro se drži!« Brž nato se skloni, in ko otiplje kamižolo na tleh, takoj objame deblo in spleza na hojo. Tu spravi Tonco k deblu, a sam se usede zraven na vejo. Zdaj se Tinč oddahne in skuša dopovedati Tonci, da je tu bolj varno kakor spodaj.

»Tinč, mene je strah.
Kdo pa tako tuli?«

»Sst, tiho bodi, Tonca!
Nič se ne boj, sem gor ne
more nihče do naju.«

»Uuuu!«

Živali begajo kakor
pred grozo, tuljenje pri-
haja bliže in bliže.

»Tinč, groza me je,
padla bom!«

»Drži se pa molči,
molči!« Tinč jo trdno drži
v objemu, z drugo roko ji
pa zatiska usta, da ne bi
zakričala.

»Uuuu!« Roparji se že
zaganjajo mimo. Eden pla-
ne pod hojo in ovohava
ležišče... Pridruži se mu
še eden. Tinč zadržava
dih in vidi strašne oči, ki
se upirajo kvišku kot ze-
lene lučke... Zverini ovo-
havata hojo okrog in
okrog, otroka tičita na
hoji negibna, z zadržanim
dihom. A kljub temu se

zažene ena zver s strahotnim zarenčajem visoko od tal, prav do spodnjih
vej; vsekakor je torej uzrla nočevalca v vejah.

Medtem so pa prednji roparji dohiteli bežečo divjad in jo popadli.
Tako so to zaslutili ostali roparji in se kar moč podvivali. Nazadnje pa
tudi zaostala dva tolovaja pod hojo nista hotela ostati brez pečenke — pa
sta jo ucvrta za drugimi. Bolj gotova je pečenka na tleh, kakor pa na
hoji, sta si mislila.

Da sta si otroka oddahnila, si lahko mislimo. Tinč ogrne deklico s
kamižolo in ji prigovarja, naj bo kar mirna, kajti nevarnost je zdaj mimo.
Tonca pa se zares iz samih nevarnosti ni že prav spoznala, zato ni marala
več razmišljati o tem. Sicer je pa bila tako neizmerno izmučena, da bi
hotela samo spati, spati. In res je stisnjena k deblu kmalu zadremala. Seveda
pa ni bilo to spanje kaj prida, ni bilo tako kot doma, ko je pokrita z odejo.
Vsak trenutek je zadrhtela, nekaj spričo hlada, nekaj pa od prestopnega
strahu, ki ga je imela vse polno v sebi.

Ura strahote se je medtem popolnoma podela. Krvoloki so si potešili
svoj glad in se spravili v kraj, vse ostale živali kakor tudi perutarji so
pa ždeli v svojih skrivališčih in niso dali nikakega glasu od sebe. Tako
je nastopila končno popolna tišina v gozdu. Tinč je premišljal, ali bi bilo
varno, da bi se spustila zopet dol in mirno zaspala, toda iz previdnosti
še ni hotel tega storiti, kajti kdo ve, kaj se še lahko primeri. Tinč bi pa
rad spal, a mora bedeti zaradi Tonce, da ne bi padla dol. Tonca je tako
uboga, težko diha in mrzlica jo stresa, razen tega se ji pa pričinja nekaj
blesti. To so posledice prestopnega trpljenja.

»Joj, padla bom, padla! Drži me, drži me, Tinč, Tinč!«

»Saj ne boš padla, Tonca, saj si pri meni,« jo tolaži fant ter jo objema in odeva s kamižolo, da bi se ne prehladila.

»Tinč, pomagaj, reši me! Joj, groza, padla sem v pekel! Reši me, Tinč, pomagaj!« Strahotno odmeva Tončino vpitje po gozdu.

»Tonca, poslušaj, saj si pri meni, nič se ne boj!«

»Joj, mati moja, pridite, pomagajte!«

Tinča je strah njenega vpitja, saj utegne znova privabiti volkove. Zato se trudi na vse načine, da bi jo pomiril, oziroma vzdramil iz blodenj. Ko se mu končno to posreči, vpraša deklica s šklopotajočimi zobmi:

»Kje pa sva?«

»Na hoji. Pomiri se, Tonca, nič se ne boj, saj sem jaz pri tebi.«

»Zakaj pa sva na hoji?« vpraša punče vse bolno in zmedeno.

»Zato, ker je spodaj deževalo,« se domisli fant.

»Zdaj pa več ne dežuje, pojdiva dol!« reče ona, ki bi najrajši zlezla v mehko posteljo.

»Potrpi, saj pojdeva dol takoj ko se zdani,« jo tolaži on in jo objema, da bi jo ogrel ter obvaroval vsega hudega. Dekle mu znova zaspi v objemu, a se ji prične znova blesti. Zdaj jo pa napadajo volkovi — in Tinč jo z veliko težavo zdrami in ji dopove, da ni volkov, ker jih je on prepodil.

Končno premine strahotna noč in se prične daniti. Ptice se dramijo, gozd se prebuja. Vse nekaj drugega je poslušati jutranje ptičje speve kakor pa nočno skovikanje, bevskanje in revsanje. Tinč in Tonca se spogledata: silno sta izdelana in izmučena. Tonca je bleda in vsa onemogla in Tinč jo tolaži, češ, zdaj bo vse dobro, samo da sta to noč srečno preživela. Tonca žalostna gleda dol s hoje, Tinča pa navdajajo nove skrbi: nov dan je, ali ju čaka zopet novo trpljenje? Ali sta zmožna prenesti nove napore? Ne bosta omagala in ostala sredi tega strahotnega morja? Kam naj kreneta? Kje je pot iz te divje goščave? Tinč si ne ve odgovora. On občuti samo eno: neomahljivo željo, da prideta ven, za vsako ceno ven! Poskusiti morata vse smeri, omagati ne smeta! Že prav, kako pa Tonca, saj ne bo mogla sirota hoditi. Tudi ta skrb navdaja Tinča, pa si misli, da si jo bo moral pač naložiti na rame in jo tudi z največjim naporom vleči naprej, samo da prideta iz hudega. Premagati je treba vse ovire!

Tako premišlja Tinč in ždi poleg Tonce na hoji. Kljub temu, da raste dan, se fant nikamor ne gane, to pa zato, ker si ni še na jasnem, kako in kam naj kreneta. (Dalje.)

Mirko Kunčič

Deveta dežela

*»V Deveti deželi
je strašno lepó:
kot angelske strune
tam ptički pojo,
srebrno je sonce
in zarja vsa zlata
in pisanih rožic
prepolna je trata.
Pod jablano stopiš,
zrel sad se ti z vej
prijazno nasmehne:*

*— Kar vzemi in jej! —
In hruške in slive
in sladki orehi
ležijo vse križem
nastlani po lehi...«*

*»Pa kje ta dežela je,
dedek? Povej!« —
»Pred nosom leži ti,
bedaček — poglej!«*

Veleum

V.

Leonardo da Vinci.

Ko je zapustil Rim, se je odpravil na popotovanje po Italiji. Vozil se je brez pravega cilja iz kraja v kraj, opazoval ljudi in naravo ter pridno risal.

Nekega dne se je peljal z več drugimi potniki po samotni poti proti Avezzu. Mračilo se je, bližala se je nevihta in prve kaplje so že udarjale na okna kočije.

»Slabo vreme za popotnike, toda kot nalašč za roparje, ki radi preže ob teh cestah,« se je oglasil starec, ki je doslej molče sedel v kotu kočije, zavrit v svoj plašč.

»Ne verjamem,« je odgovoril Leonardo, »da bi roparji napadali revne popotnike kakor smo mi, saj je v bližini dosti gradov in bogatih kmetij.«

»Upajmo, da imate prav,« je odvrnil starec. Toda ni še izgovoril zadnje besede, ko je že truma bradatih in do zob oboroženih mož obkolila kočijo.

»Stoj!« je zaklical eden izmed njih vozniku in mu nastavil samokres na prsi.

Razbojniki so odprli vrata in njihov poglavar je vljudno dejal:

»Gospo in gospodje, izstopite, prosim, in si izpraznite žepa. Zelo nam je žal, da smo dohiteli ravno vaš voz, toda kaj hočete, tudi taki siromaki, kakor smo mi, morajo živeti. Če se ne boste upirali, ste lahko prepričani, da ne bomo storili nikomur nič zalega.«

Popotniki so ubogali in roparji so jih hitro olajšali za njihov denar in dragocenosti. Leonardo je bil ob ves svoj denar, ki ga je zaslužil v Rimu. Ker sedaj ni imel s čim plačati vožnje, je nadaljeval svojo pot peš in kmalu opazil majhen samostan, kjer je nameraval prositi za prenočišče.

Pozvonil je in brat vratar ga je vprašal, kaj želi. Leonardo mu je razložil, kaj se mu je pripetilo in ga poprosil, naj ga prenočijo.

»Vstopite,« ga je povabil menih, »mi vsakemu radi pomagamo.«

Prijazni menihi so mu postregli z večerjo in mu pokazali sobico, ki so mu jo določili za prenočišče. Drugi dan se je vreme še poslabšalo in Leonardo ni mogel niti misliti na odhod. Najprej ni vedel, kako naj izrabi svoj čas, potem pa se je spomnil na čopiče in barve, ki so bile za razbojnike brez vrednosti in so mu jih zato pustili v miru. Njegova sobica je imela lepe, bele stene, ki so bile kot nalašč za poslikanje. Sklenil je, da bo naslikal beg sv. Družine v Egipt, in se je dela takoj lotil. Svetloba je bila dobra in je delo hitro in zadovoljivo napredovalo.

»Tako bom plačal,« si je dejal, »dobrim redovnikom svoj dolg in upam, da bodo zadovoljni.«

Naslednje jutro, ko je bila slika že skoraj dovršena, je prišel brat vratar obiskat Leonarda. Presenečen je obstal pred čudovito sliko, potem pa poklical predstojnika in ostale menihe.

»Pridite gledat,« je klical, »kakó lepo sliko je naredil naš gost na steno v svoji celici!«

Menihi so prihiteli in glasno občudovali Leonardov umotvor. Predstojnik, ki je bil sam spreten slikar, je od občudovanja obstal nem pred sliko, potem pa je ganjen objel umetnika.

»Samo velik duh,« je zaklical, »lahko ustvari takšno delo! Vi ste Leonardo da Vinci, slava in ponos Florence! Poznam vaš način slikanja, to nežno prelivanje svetlobe v senco, ki je za vas tako značilno!«

»Da, častiti oče, res sem Leonardo da Vinci. Vi ste me ljubeznivo sprejeli v svoj samostan, in če vam ta slika ugaja, jo ohranite, prosim, kot znak moje hvaležnosti za vašo gostoljubnost.«

»Skrbno jo bomo čuvali,« je odgovoril predstojnik, »kajti ta slika bo postala čast in slava našega samostana.«

Kakor mnogo drugih je tudi to delo izginilo in je res škoda, da ne moremo spoznati vseh mojstrov in, ki jih je veliki florentinski slikar razsejal po svoji domovini.

VI.

Francoski kralj Franc I. je že dalj časa vabil Leonarda na svoj dvor. Poslal je k njemu posebnega odposlanca, ki mu je povedal, da je kralj velik občudovalec njegove umetnosti in da mu da, če pride v Francijo, na razpolago lep grad, kjer bo lahko nemoteno delal.

Leonardo se je odločil in odšel v Francijo. Kralj je bil njegovega prihoda zelo vesel in mu je takoj prepustil grad Elos-Lucé ter mu določil sedem sto srebrnikov plače. Tu je prebival Leonardo do svoje smrti in se bavil s slikarstvom, fiziko in matematiko.

Umrl je leta 1519. Ko je začutil svoj konec, je prosil za duhovnika, ki je prišel k njemu skupno s kraljem.

»Ali zelo trpite?« ga je vprašal Franc I.

»Da, Veličanstvo, trpim, toda to je kazen za prestopke, ki sem jih zagrešil proti Bogu in ljudem. Nisem storil svoje dolžnosti tako, kot bi bil to moral.«

Med govorjenjem ga je pograbil silen napad bolezn; kralj mu je podprl glavo in slavni slikar je izdihnil v njegovih rokah, star sedem in šestdeset let.

Rekli smo, da je bil Leonardo vsestransko nadarjen. Bil je eden najslavnejših italijanskih slikarjev in znamenit učenjak. V vseh panogah znanosti, arhitekturi, fiziki, kemiji in drugod je pokazal izredno spretnost.

Lepega dne se je v Florenci zbrala na bregu reke Arno velika množica ljudi.

»Ali je mogoče,« so se spraševali, »da bi človek naredil ptiče, ki bi bili kot živi in letali po zraku?«

»To je res neverjetno,« so odgovarjali drugi, »toda naš veliki Leonardo da Vinci to trdi in vsi vemo, kako spreten je v vseh stvareh.«

»Že, že, toda samo Bog lahko vdihne mrtvim rečem življenje.«

»Učenjak ne trdi, da je ta stvar živa. In zna samo tako spretno posnemati naravo, da dá lahko mrtvim stvarjem videz življenja.«

»Tega ne moremo verjeti.«

»Tako bomo videli, Leonardo da Vinci že prihaja.«

Z Leonardom je prišlo več pomočnikov, ki so nosili dolg zaboj, ki ga je slikar previdno odprl. Iz njega je vzel umetnega ptiča, ki je imel peruti

pripravljene za let. Vrgel ga je v zrak in ptič se je takoj dvignil v veliko višino. Kmalu so mu sledili še drugi in krožili nad ostrmelimi gledalci.

»Čarovnik je,« so si prišepetavali.

»To so prave ptice,« je razlagal zopet drugi. »Mojster jih je znal tako uspraviti, da jih zbudi kadar hoče.«

V resnici so bile te ptice zgrajene nekako tako kot današnji zrakoplovi. Leonardo je iznašel neke vrste plin, ki je bil lažji od zraka in je z njim napolnil te svoje igračke. Izdelal jih je tako natančno in spretno, da so bile kot žive. Če bi bil imel Leonardo takrat na razpolago dober motor, bi letalstvo začelo svojo zmagovito pot že nekaj stoletij poprej kot jo je.

»Ako bi imel človek,« je večkrat dejal, »tako moč kot ptice, ne bi bila nobena težava zgraditi stroj, s katerim bi se lahko vozili po zraku.«

Leonardo je opazil in spoznal tudi moč pare in to tri sto let pred Jamesom Wattom!

Bilo je še v Milanu, ko je vojvodi Ludoviku povedal, da je izumil stroj, s katerim bi se dale izstreljevati brez uporabe smodnika težke krogle v sovražne vrste. Na prinčeva radovedna vprašanja, kakšen je ta svojevrsten top, mu je Leonardo razložil, da spusti s posebno napravo skozi razbeljeno bakreno cev vodo, ki se hipoma spremeni v paro in vrže izstrelek z veliko silo proti cilju. Pozneje je naredil s to pripravo tudi nekaj poskusov in krogla je vedno zletela med silnim pokom na določeni cilj.

Če bi se bil Leonardo pečal samo s slikarstvom, je zelo verjetno, da bi bil presegal Michelangela in Rafaela. Ni dobro, če se človek bavi s tolikimi stvarmi obenem, kajti s tem tvega, da ga tekmeči prehitijo in da sam ostane v drugi vrsti.

J. Kmet

Albinčkovi pirhi

Ilustriral O. Gaspari.

Sonce se je smejalo in s toplimi žarki poljubljalo zemljo. Trobentice so že pozlatile bregove in pod leščevjem je zazvonilo: cin, cin.

In s pomladjo je prišla velika noč. Albin jo je komaj čakal. Mislil si je: »Pirhe bomo sekali, da se bodo Gatrce tresle!« Zastrmel je v hrib. Na vrhu so štrlele razvaline nekdanjega gradu. Med zidovi je trata, kamor hodijo otroci bližnjih in daljnih vasi na velikonočne praznike pirhe sekati. »O, takrat pa takrat...« Kar sama roka je pobrala kamenček, pomerila in vrgla v drevo. Sijajno zadel.

Nosil je iz kleti krompir in repo in se vadal v sekanju. Najprej od blizu, potlej na dva, tri in štiri korake. Štirikrat je vrgel, trikrat zadel. Šestkrat je zamahnil, vsak pot zadel. Zavriskal bi od veselja, a kaj, ko bo mati precej rekla: »Poreden si, Albinček,« in bi mu požugala s prstom.

Stežka so se pomikali dnevi. Albinček kar ni mogel strpeti. Vsako jutro je najprej skočil h koledarčku, ki mu ga je teta prinesla iz mesta. Trgal je listke za tri ali še več dni naprej. Oh, da bi vendar že prišli tisti dve zaporedni rdeči številki! Pa ne in ne.

S sosedovim Tinčkom sta se razgovarjala samo o pirhih in se vadila, neprestano vadila. Albinček je čutil srečo, katera mu je tako počasi prihajala naproti. A uiti mu ne more.

»To me bodo gledali, ko bom vsak pot zadel! Dobil bom pirhov in še denarja bom prinesel!« Potapljal se je v sanje, še ponoči je prešerno hodil po Gatrcah in pirhi so mu kar leteli v žepe...

Bilo je sončno in toplo jutro velike nedelje. Vse se je prelivalo v mavričnih barvah. Zemlja je zadihala, gozd se je zganil v pritajenem šepetu. Vsa narava je bila praznično lepa. V zraku je pelo: Krist je vstal, Albinček, veseli se in poskakuj!

Komaj je čakal, da je oče razrezal žegen in mati razdelila pirhe. Bil je v duhu že ves na Gatrcah. Nov klobuk je del na glavo. Mati mu ga je na semanji dan kupila v Žužemberku. »Samo za velike praznike ga boš imel, za nedelje je še kapa dobra!« mu je zabičevala. »A danes je velik praznik, velikonočna nedelja,« je preudarjal. Še od maše je ostal v praznjih hlačah in oprana srajca je bila kot nova. O, Albinček se bo postavil! Pa ne bo materi nič povedal, morda bi ga še ne pustila ne.

Nestrpno je čakal prilike, da bi se neopaženo zmuznil od doma. Segel je v žep. Oh, v hipu mu je šinilo skozi možgane: denarja pa nič. Zadnje centesime je včeraj izgubil v travi.

»Moj Bog, brez denarja na Gatrce!« Ostrmel je. Na njegove svetle upe je padla črna senca.

»Poiskati ga moram!« Na ortu je zdrknil na kolena in se po vseh štirih plazil po zemlji, odgibal travo, brskal in iskal. A bilo je vse zaman, denarja ni bilo.

Zaslišal je govorjenje in vesele klice. »So že na Gatrcah,« je pomislil. Vrglo ga je kvišku. Naslonil je dlan na čelo in željno gledal v hrib.

»Anžev je, poznam ga po glasu, in Brlanov.« Hrepenenje se je vžgalo v njem, žalostno so se mu zrcalile oči. Praznična spečanost se je dvigala iz doline in se mešala z glasovi njegovih tovarišev. Albinčkovo srce pa je bilo tako potrto, da bi zajokal kot še nikoli. Hodil je pred hišo s sklonjeno glavo. Toliko se je vadil, nobenkrat zgrešil in se tako veselil tega dne, zdaj pa tako...

»Ali ne bi šel brez denarja?« se je oglasilo v njem.

»Ne, ne, to pa ne,« je zapračal misli. Ne bi ga pustili v družbo, ne bi smel sekati. »Ta nima denarja! Ne bo plačal!« Tako bi šlo od ust do ust. Napodili bi ga. Nič ne bi pomagalo, če bi jim dopovedoval, da vsak pot zadene, da ne bo treba plačati. Smejali bi se mu in ga spehali domov... Ne, brez denarja ne gre.

»Da bi imel vsaj dve liri. Bi mater prosil? Saj ne bi dobil, huda bi bila!« Ni mogel najti izhoda. Iz zanke v zanko se je lovil.

»Vzel bi,« se mu je posvetilo.

Zdrznil se je pred to mislijo. »Vzel? Še nikoli ti ni kaj takega padlo v glavo,« se je oglasilo v srcu. »Tat, tat...«

»Ne ozel, sposodil bi si; saj bom vrnil, več bom vrnil...« se je oprijemal. V duši ga je svarilo in strašilo.

»Saj bom vrnil...« se je boril.

Začul je smeh, vpitje s hriba. Po Gatrcah so tekali tovariši. »Koliko jih je, samo tebe ni,« ga je zapeklo.

»Albin, Albin! Pridi précej!« V sredi hriba je na visoki skali stal Tinček in ga klical. Mahal je z rokami in vpil na vse grlo.

Albinčka je zgrabilo. Planil je v kamro. Nikogar ni bilo. S tresočo roko je segel v omaro, vzel za dve liri novcev in zbežal iz hiše. Zdelo se mu je, da je storil greh, strašen greh... Sklonjen je hitel za hišo, mimo kozolca, čez njivo do oznožja hriba. Nihče ga ni opazil. Neznana sila ga je gnala po rebri. Ničesar ni videl, vse je bilo tako čudno. Stiskal je novce v žepu, a bili so težki, čim dalje težji. V srcu je vpilo, zvonceki so žalostno kimali: cin cin-tatin, cin cin-tatin. O Bog, kako ga je bilo strah. Hitel je, hitel...

Kar plalo je po njem, ko je stopil med tovariše. Vse Gatrce so bile polne. Zbirali so se v gručo, sekali, se prepirali in vpili. Tinček je pritekel

k njemu, od veselja mu je žarel obraz. »Poglej, Albin, kako lepo jabolko sem dobil!«

Albina je popadla želja, da bi sekal, da bi se postavil. Urno se je pomešal med tovariše.

»Imaš kaj?« se je obrnil do slabo oblečenega dečka.

»Saj nimaš denarja. Bežal bi, ko bi bilo treba plačati, saj je tudi Liparjev,« se je boječe pritoževal.

Namesto odgovora je Albinček potegnil iz suknjiča novce, se mežikaje nasmehnil in ga brž potisnil nazaj. Zopet se je oglasilo: Albin-tatin, ni tooj denar. Tat...

»Po čem? Vsak pot, pol lire, drugače ne dam!«

»Naj bo!« je dejal Albinček. Saj ne bom zgrešil, se je tolažil. Potegnil je najbližjemu fantičku klobuk z glave in ga vrgel predse. Nanj je deček položil zeleno barvan pirh. Albinček se je vstopil za korak nazaj, se razkoračil in sklonil. Pomeril je — šek. Novce se je zapičil ravno v sredo. Drugi so se zasmeli. Albinček se je ponosno vzravnal, deček pa je skremžil obraz. Komaj je zadržal jok.

»Pa domov pojdi, če misliš večati! Kaj pa daš sekati!« Albinček se je zaničljivo ozrl vanj in odšel k drugi gruč.

Tisti pirh je dal sekati naprej, dobil je liro zanj in še pirh mu je ostal, ker ni bil zadet. »Mati, vse bom vrnil, da veste!« Misel, da je denar vzel, ga je še vedno grizla. Zazvončkljal je z drobižem, pogum mu je rasel in kar nekak ponos ga je prevzemal. Sekal je in sekal, kaj če mu je včasih spodletelo. Denarja je imel dosti, vsaj tako se mu je zdelo. Spodletevalo mu je vedno bolj pogosto, že natrpni žepi so postali ohlapni in lire je moral kar razdajati...

Zavedel se je, pristonil se je k zidu in začel preštovati. »Ravno dve liri! Ne smem sekati, vrniti bom moral, da mati še opazila ne bo.«

Tisti hip mu je planilo v uho: »Pomaranča, kdo jo gre...?« Ozrl se je. V gruč je stal deček, za glavo višji od drugih. Smehljal se je: »Nič mi ni zanj, kdo jo gre?« Držal je debelo pomarančo v roki in ponavljal: »Zastonj jo dobi, kdor ima srečo!«

Dečki so jo željno ogledovali, a nikdo se je ni upal iti sekati.

»Albin jo bo,« je zavpil Tinček: »Kajne, da jo greš?«

»Kaj? Jaz? Ne smem! Ne grem,« je urno popravil.

»Saj jo boš zadel. Če je ti ne boš, je ne bo nihče.«

Vabljava rumena pomaranča se je vrtela v dečkovi roki. »Ko bi jo...« je popadlo Albinčka. »Ne, če liro zapravim, ne bom mogel materi vrniti.« »Pokazal jo boš materi! Oh, pa taka pomaranča! To je bo vesela!« mu je nekaj prigovarjalo.

»Daj, če imaš pogum,« je deček podžigal.

»Se ne upaš?« so vpili drugi.

»Zadel boš, da se ne bo hvalil z njo. Še žal mu bo, da jo je ponujal. Ali tebe ne pozna.« Tinček ga je ves čas suval s komolcem: »Strahopetec!«

»Grem!« se je Albinček odločil, dasi mu je v srcu dejalo drugače. »Da se ne upam, boste videli...«

Dal je pomarančo na klobuk, jo obračal in iskal pripravnega mesta. Nato je primerjal z vseh strani, nihal z roko in zazdelo se mu je, da mu nevidna sila zadržuje roko. Materin denar polaga na tehtnico, joj, če ga bo izgubil! Najrajši bi pustil.

»Daj no, daj! Kaj pa čakaš!«

Zamahnil je z vso silo — frrr — novec je odletel daleč proč. »Ah, nisem zadel,« ga je zbolelo. »Nazaj ne morem!« Tovariši so ostrmeli, dečkov glasni smeh je Albinčka zbodel. Zamahnil je drugič in tretjič...

»Pomaranča je bila v kropul! Ne grem je več sekati!« je zavpil s spremenjenim glasom.

»Kaj! V kropu? Zjutraj sem jo kupil! Premalo vržeš, pa se ne prime.«

»Ná denar! Štirikrat sem vrgel, liro ti dam in še pomarančo imej!«

»Ne maram,« se je razjezil deček. »Do konca boš sekal, dokler je ne boš zadel. Misliš, da sem neumen... kaj pa greš, če ne znaš!«

»Poglej, kako je mehka, pa vendar denar kar odskakuje. V kropu je bila, da ti povem...«

»Še enkrat reci...!« Doignil je pest in sršenasto pogledal.

Deček je prijel pomarančo v roko in nastavil: »Tako boš morda lažje zadel,« mu je dejal z mirnim glasom.

Zopet in zopet je Albinček zamahnil. Bil je žalosten in obupan, da se mu je povesila roka. »Kaj bo rekla mati?«

»No, le daj...«

»Samo dve liri imam, pa še te dve nista...« Zataknilo se mu je v grlu in tresla se mu je desnica. Milo proseče se je ozrl v dečka, iskal je usmiljenja...

»Kolikor imaš, toliko boš dal, če ne zadeneš...«

Osmič je Albinček dvignil roko, zavrtelo se mu je v glavi, mati mu je za hip stopila pred oči, nato se je vse zameglilo, le iz dna duše je še vedno vpilo: Albin-tatin! Koleno mu je klečnilo, zamahnil je z zadnjo močjo... veski!

»Nisi zadel! Denar...«

Albinček je izgubil vse. Kakor v omotici je segel ves obupan v hitrici v žep, vrgel materin denar predenj, nato pa omahnil na zid in na skrivnem presunljivo zajokal: »Mati, odpusti, mati, odpusti!«

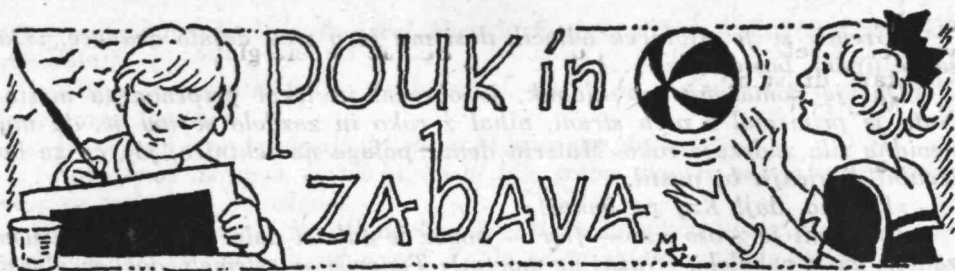
Maksimov

Tri pisane pirhe...

Tri pisane pirhe
doma sem dobil,
ker v šoli sem lefos
se pridno učil.

A rad bi bil pirhov
kaj več imel —
in skrivoma sekati
na vas sem jih šel.

Izgubil na vasi
sem pirhe vse tri...
Zdaj čakal bom nove
velike noči...

Krista Hafner — Ilustrirala Marija Vogeltnik

Zbogom, hišica v čevlju!

Mica je pospravljala v hišici v čevlju, kar jo je zmotila nenavadna tišina. Vajena je bila hrušča in trušča, ki so ga vedno delali njeni fantiči in njena deklica, pa jo je zdaj tišina vznemirila. „Kje so moji otročiči?“ jo je zaskrbelo in ozrla se je naokrog. Toda vse je bilo prazno, otrok ni bilo nikjer. Prestrašena je odvihrala skozi razsežno hišo, preiskala vse sobe in sobane, pogledala pod vse mize in stolčke, toda otrok ni našla. V skrbeh je poklicala Tineta, ki je pred hišo pripravljal drva:

„Tine, Tine, otroci so se izgubili.“

„Kaj še“, si je Tine nevoljen obrisal pot, ki mu je tekel po obrazu, „ta bo bosa. Pet in štirideset otrok se ne izgubi kar tako, kakor drobna šivanka. Pojdiva jih iskat!“

„Pa pojdiva,“ je rekla Mica.

Skupno sta prehodila vse sobe, preiskala sleherni kotiček, toda otrok ni bilo nikjer. Nazadnje sta prišla na dno velike sobane in zagledala odprta vrata.

„Haha“, se je zasmel Tine, „ptički so zleteli na prosto. Pretesno jim je postalo v veliki hiši.“

In prijel je Mico za roko in sta odšla skozi vrata. Tedaj se jima je kar zableščalo pred očmi. Pred hišico v čevlju je stal konjič-vranček, na njem je ponosno sedel kraljevič Sedme dežele in držal v naročju Sinjo ptičico, za njima pa so stali lepo v vrsti dečki bratci.

Kraljevič je stopil s konja, postavil Sinjo ptičico poleg sebe, se priklonil in rekel:

„Očka in mamica moje Sinje ptičice zlate! Za ženko bi rad vajino hčerko vzel, kraljevo krono bi rad ji na glavo del, če je vajina volja taka.“

Mica se je ob tej novici začudila, da je na stežaj odprla usta in se ji je pokazalo vseh njenih sedem krasnih škrbastih zob. Tine pa si je zavihal junaške brke, se priklonil in rekel: „Kakor želite, kraljevič mladi!“

„Tedaj pa kar hitro“, se je zasukal kraljevič mladi, „pospravita svoje stvari. Zakaj z nama gresta na moj kraljevi dvor, ker Sinja pti-

čica noče nikamor brez vaju. Tudi njene bratce, vse te junaške fantiče vzamem s seboj. Ali bo moj oče, kralj Sedme dežele gledal, ko mu pripe-
ljem tako družčino."

Mica in Tine sta se urno zasukala, pospravila vso opravo v velik prt in Tine si jo je optal na ramo.

In nato se je razvil slavnostni sprevod. Spredaj je hodil Tine s težko culo, njemu ob strani je stopala Mica in se prešerno ozirala na vse strani, če jo kdo vidi, kako je iménitna postala. Za njima je jahal kraljevič s Sinjo ptičico, za njima pa so v junaški vrsti stopali fantiči bratci.

MARIJA

Noč se je že delala, ko so dospeli na kraljevi dvor. Stari kralj je pozdravil svojega sina, poljubil Sinjo ptičico in nato pa so napravili poroko in gostijo, ki je trajala sedem dni in sedem noči. Taka je bila navada v Sedmi deželi.

Po poroki pa se je zgodilo, kakor je bil mladi kraljevič obljubil:

Mica je postala dvorna gospa, Tine dvorni maršal, bratci fantiči pa junaški vojaki kralja iz Sedme dežele. Nosili so bele perjanice, sinji plašči so jim vihrali v vetru

MARIJA

in škrlatno rdeča obleka se je bleščala v soncu, da je vid jemalo. Vsem se je dobro godilo, vsi so bili srečni in veseli. Le Mica je včasih žalostno vzdihnila, ko se je spomnila svoje hišice v čevlju. Zakaj tam je dobila svojih pet in štirideset otrok, ki so bili njena največja sreča.

Cigan

Čevelj ob poti je ostal sam in zapuščen. Nič več ni bilo veselega čebljanja, nič več vriska in petja in postalo mu je dolgčas. Žalosten se je zamislil sam vase in vzdihnil: „Taka je hvaležnost ljudi!“

Takrat je prišel po poti cigan. Na eno nogo je bil obut v strgan škrapet, na drugo nogo je bil bos in na glavi je nosil preluknjan klobuk. Zagledal je čevelj ob poti in rekel: „Glej, glej, sam Bog mi

pošilja ta škrpet, ker me vidi, da sem na eno nogo bos.“ Pomeril je čevelj in bil mu je prav, kakor bi bil nalašč za njega umerjen. Hitro si ga je zavezal, si potisnil klobuk postrani na glavo, veselo zažvižgal in odšel po poti daleč v svet.

Nekega dne ga je srečal pisatelj tele povestice. Pri priči ga je spoznal, pomežiknil je z levim očesom, pomežiknil z desnim očesom in zagledal, da kaže čevelj že vsa rebra. Široko se je zasmeljal in rekel: „Pa naj bo še te moje povesti konec.“

Milan Skrbinšek

O zlata otroška doba

Tihe ure...

Moj rajni stric Jurij je bil miren, malobeseden človek in samotar, a mene je imel vedno rad pri sebi, ker sem bil tudi miren in tih ter ga tako v njegovi zamišljenosti nisem dosti motil. Zato so bile vse ure, ki sva jih preživela skupno samá, prav tako tihe kakor one, ki sem jih preživljal v samoti.

Bila sva vedno skupaj. Kadar nisem bil na paši ali pa nisem imel čisto svojega dela, ko sem ali iz kopic »pipal« slamo za steljo in nastiljal govedi ter prašičem, ali pa cepil drva, sekal in povezaval dračje v butare, trebil buče ali pa pometal dvorišče, sem vedno poiskal strica, ki sem ga navadno našel v njegovi delavnici. Imel je tam svojo stružnico in vse polno najrazličnejšega orodja. Odprl sem tiho vrata, ker šuma ni ljubil, ter se lepo počasi priplazil v delavnico kakor mačka, ki pokuka najprej skozi špranjo priprtih vrat in se potem, če nima slabe vesti, s tihimi in počasnimi koraki približa človeku, se rahlo obregne obenj in gre spet svojo pot. A jaz nisem šel več svojo pot, kadar sem našel strica, in čutil sem, da tudi njemu ne bi bilo prav, če bi ga zapustil. Kako sem mu bil ljub, sem mnogokrat občutil, ko je včasih brez besede in mirno segel v žep ter mi ponudil s komaj slišnim »na!« lepo hruško ali jabolko ali pa celo polovičko lepo pečene rumene žemlje, ki jo je bil prinesel iz mesta, kamor se je tudi med tednom večkrat vozil s svojim kolesom.

V delavnici je z majhno žago vedno kaj žagal ali pilil ali pa stružil. Kakšne čudovite reči so ustvarjale njegove spretno roke, o tem vam bom kdaj pozneje pripovedoval. A niso bile to samo koristne stvari, ki bi služile temu ali onemu, temveč tudi lične stvarce, ki so bile samo kar tako za očesno pašo. In tako me je, kadar me je hotelo njegovo toplo srce prav posebno ogreti, mnogokrat osrečil s kakšno takšno stvarjo, ki mi jo je z bežnim nasmehom okoli njegovih prijaznih ustnic vso novo pomolil pred oči. Bila je največkrat iz svetlega lesa izstružena za prst debela in kakšen poldrugi decimeter dolga palčica, ki je bila sestavljena iz samih kroglic, jajčec, okroglih ploščic, majhnih valčkov in stožcev. Srce mi je kar za-

igralo, kadar mi je daroval tako lesono lepoticje, ki je bilo zame prava očesna paša. Vonj po svežem, komaj izstruženem lesu so moja mlada pljuča željno usrkavala, ko sem vrtel lično stvarico z zaprtimi očmi pod svojim nosom.

Stric ni pri tem svojega dela nič prekinil; le tu pa tam se je med delom ozrl name, se sam pri sebi zadovoljno nasmehnil ter marljivo stružil, žagal ali lepil naprej.

Bil sem otrok, res je, a spominjam se, kako mi je moja otroška tenkočutnost govorila: da ne smem strica z malenkostnimi vprašanji v njegovem samotnem raju nič motiti. Ljubil je mir in tišino ter v tej tišini govor dela — vse one šume, ki so jih povzročali stroj, žagica, pile, šum oblancev, plapolanje plamenčka pod kuhajočim se lepilom in tenko udarjanje kladvic, s katerimi je s pravo naslado in z neko prav posebno ljubeznijo zabijal svetle žebličke v bleščeč in gladko postružen les.

Včasih pa me je radovednost le premagala. Stopil sem k njemu ter mu vprašujoče pogledal v obraz, če smem spregovoriti. Opazil je to, čeprav je bil ves zatopljen v delo, in me prav tako vprašujoče pogledal; pa sem se opogumil ter ga tiho in rahlo vprašal: »Stric, kaj pa bo to?«

Tedaj me je z igrano, dobrohotno strogostjo svetlo pogledal, se za hip v delu prekinil, našobil ustnice, položil nanje kazalec ter šepetaje in tajinstveno dejal: »Pst!... Boš že videl!«

Nato je nadaljeval delo še z večjim veseljem ter se sam vase smehljajal...

Jaz pa sem stal poleg njega, ga opazoval in užival ob njegovem delu, ali pa sem sedel kam v kot ter se z nožičem tudi sam lotil kakšne otroške brkljarije.

Opisal vam bom še več takšnih tihih ur s stricem Jurijem, ki jih je bilo mnogo, mnogo...

(Dalje.)

Griša Koričnik

Cvetka v polju

Cvetka v polju je vzbrstela,
čaka dni razcveta —
kdaž bo in kako cvetela,
komajda obeta.

Kje se fiha nada njena,
daljna sreča skriva?
Bo vzdržala dih vremena
šibka, občutljiva?

Raste cvetka, brste žene,
sonca se raduje,
cvefe, dokler ne povene,
svef svoj osrečuje.

Pečjakovi Mikici v spomin

Pred kratkim je umrla v Ljubljani za Bežigradom učenka I. razreda tamkajšnje meščanske šole, Mihaela Pečjak.

Minulo je komaj leto, ko so ji pokopali ljubljenega očka, ravnatelja meščanske šole in pisatelja Rudolfa Pečjaka. Rajnik je zadnje čase pred smrtjo z veliko ljubeznijo in skrbjo govoril o svoji ljubi Mikici, ki je imela hudo srčno napako. Bolj se je bal zanjo kot zase in zdaj ju je božja previdnost združila za vedno. Morda so prav očetove prošnje rešile ubogo Mikico nadaljnega trpljenja.

Rajna Mikica, ki je imela komaj 11 let, je bila odlična učenka, pridna kot mravlja in prava junakinja v svoji težki bolezni. Čeprav ni mogla zaradi hude srčne napake ne v šolo in ne v družbo otrok, da bi z njimi poskočila in se poigrala, je bila kljub temu vedno vedrega duha in dobre volje.

Pridno se je učila sama doma, zraven tega pa ves prosti čas posvetila branju in pisanju. Prebrala je vse knjige, namenjene mladini, in vsa živela v pravljicnem svetu. Številni zvezki pravljič, ki jih je sama napisala, kažejo izredno živahno domišljijo in za njena leta nenavaden pripovedni dar, ki nam je obetal še mnogo. S tem pa še nismo izčrpali njene marljivosti in spričo tega še njenega znanja. Marsikateri svoj spis je poleg vsega še okusno ilustrirala in dokazala, da je bila njena roka spretna prav tako v risarski in slikarski umetnini. Zelo pri srcu pa ji je bilo tudi pesnikovanje in se je lotila celó daljših pesmi. Pri eni smo našli kar 78 dvovrstičnih kitic. Pesem ji teče že gladko in razodeva mnogo smisla za pravo pesniško izražanje. Za zgled naj navedemo samo »Pesem o mamici«, ki je bila priobčena brez kakršnih koli urednikovih poprav v lanskem letniku »Vrtca« pri dopisih mladine na str. 279. Tu pravi v zadnji kitici:

*»Zate molim vedno k Bogu,
da olajša ti gorje,
da olajša tebi muke,
ki ti črpajo srce.«*

Naj bo to zagotovilo naše dobre Mikice v tolažbo njeni užaloščeni mamici.

Nedolžni dušici zveste prijateljice »Vrtca« pa želimo tudi mi iz vsega srca, naj uživa večno veselje pri ljubem Bogu, v družbi svojega nepozabnega in toliko ljubljenega očka.

Pečjakovi Mikici v slovo

Pretresla vse nas je novica,
da šla od nas si tovarišica,
ker te poklical Bog je v raj
uživat srečo vekomaj.

Kakó srčno smo te ljubile
in del se tvojih veselile,
želele biti kakor ti
v modrosti svojih mladih dni.

Kot v mrazu cvetka'si zvenela,
a duša tvoja poletela
je atku ljubemu v objem,
da za vse čase bo pri njem.

Ob tvoji zgodnji jami zbrane
žele ti součenke vdane:
Počivaj Mikica, sladko,
uživaj v Bogu srečo vso!

Slivar Evfemija.
I. b r.* mešč. š.
za Bežigradom

Spoštovani g. urednik!

Sedaj sem se tudi jaz ojunčila, da Vam napišem nekaj vrstic. Upam, da mojega pisma ne bo požrl Vaš nenasitni koš. Vsi radi beremo »Vrtec«. Jaz zelo rada rešujem uganke. Pozimi je moje največje veselje, kadar krmim ptičke. Vsak dan jim natresem nekaj hrane. Kako z veseljem prilete na okno! Če zjutraj malo dalj časa ležim, me siničke že kličejo in trkajo na okno, češ, ali danes ne bo nič? Hitro vstanem in jim natresem pešak in drobtinic. Ko pridem ven, prilete siničke od vseh strani ter ljubeznivo čivkajo okrog mene. Imam še dve sestrici. Kadar krmim ptičke, sta vedno pri oknu ter jih veselo opazujeta.

Ker zunaj mraz je zdaj tako,
je ubogim ptičicam hudo.
Zebe jih in lačne so,
zato pa hrane prosijo.
Usmilite se jih ljudje,
saj ptičke vrnejo nam vse.
Mrčes nam z drevja pobero,
da sadje obrodilo bo.

Iskreno Vas pozdravlja

Majda Belič,

učenka V. r. lj. š., Brezovica p. Ljubljani.

Dragi g. urednik!

Prvič se oglašam v »Vrtcu«. Stanujem v Dev. Mar. v Polju pri Ljubljani. Prosim, da moje pisemce ne poroma v koš. Vsak mesec težko pričakujem »Vrtca«.

Zelo mi ugaja »Morje je prebrodil«. Ko sem v 5. številki čital, da je Tonca padla v jamo, sem zajokal. Zelo rad rešujem uganke. Do sedaj se mi jih je le nekaj posrečilo rešiti. V zadnji številki sem jih rešil in s pisemcem vred odposlal.

Iskreno pozdravlja Vas in vse naročnike sonarčnik

Metlika Anton,

uč. IV. r. lj. š. v Dev. Mar. v Polju.

Spoštovani g. urednik!

Najprej Vas lepo pozdravljam čez hribe in doline. Odločila sem se, da Vam pišem kratko pisemce, ker se še do zdaj ni nihče oglasil iz naše vasi. Naša vas Griblje leži ob hrvaški meji. Naš kraj je zelo lep. Vabim Vas, da ga pridete kmalu pogledat.

Tudi jaz sem naročena na »Vrtec«. Vedno ga težko pričakujem. Najbolj mi je všeč povest »Morje je prebrodil«.

Če ne bo moje pismo romalo v koš, se bom še kdaj oglasila.

S spoštovanjem Vas pozdravlja Vaša naročnica

Križan Marica,

uč. VII. r. v Gribljah, Bela Krajina.

Cenjeni gospod urednik!

Danes Vam pišem prvo pismo, za katero upam, da ne bo romalo v koš. Doma sem v Rovtah. Prvo leto sem naročnica »Vrtca«. Prejšnja leta je bil naročen moj brat. Iz našega razreda je mnogo naročnikov in naročnic. Zelo rada prebiram »Vrtec«, posebno mi ugaja povest »Morje je prebrodil« in »Hišica v čevlju«.

Upam, da boste objavili te vrstice v »Vrtcu«.

Prav lepo Vas pozdravlja in vse naročnike »Vrtca« Vaša

Petkovšek Zdravka,

učenka VI. razr. ljudske šole v Rovtah.

Spoštovani gospod urednik!

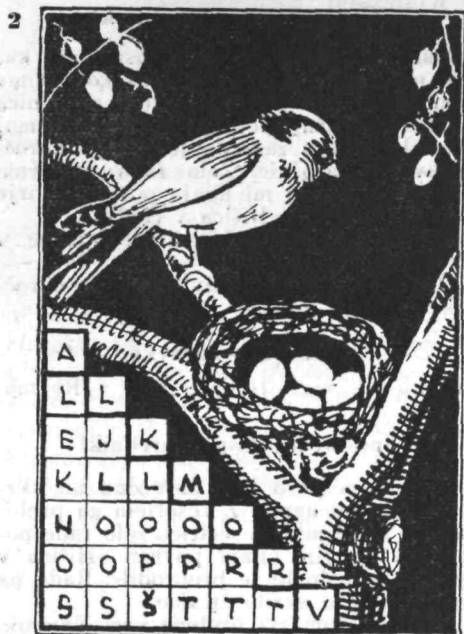
Letos sem prvo leto naročena na »Vrtec«. Zelo mi ugaja. Z veseljem ga prebiram in moje mlajše sestrice zelo radi poslušajo, ko jim čitam povesti »Hišica v čevlju« in »Morje je prebrodil«. Rada pa rešujem Vaše skrite stezice.

Jaz sem doma iz prelepe vasi Kamnik. V šolo hodim v sosedno vas Preserje, kamor imam četrť ure hoda.

Iz srca Vas pozdravlja in vse naročnike »Vrtca«

Intihar Ana,

uč. VI. raz. lj. šole v Preserju.

Postavi dane črke v kvadratke tako, da dobiš vodoravno v vrstah: 1. soglasnik, 2. kazalni zaimek, 3. žival, 4. moško ime, 5. posodo, 6. ima šivilja, 7. sedež.

Poševno boš čital v poudarjenih kvadratih ime mladega, umrlega pesnika.

Postavi v kvadratke črke tako, da boš dobil v 1. vrsti rastlino, v 2. žensko ime, v 3. naziv za sliko. — V poudarjenih kvadratih dobiš ime mladinskega časopisa.

Rešitve naj se pošljejo do 22. aprila

Kočevje: Novak Fanika.

Ljubljana: Strah Janez, Jezeršek Pavel, Brichta Vera, Buh Janez, Vincencijev zavod v Lichtenthurnu, Hrovat Jelka, Anžur Pavlica, Mavrič Jože, Jerman Majda, Mežnaršič Dragica, Stražišar Jelka, Kodrič Stanko, Bano Milena, Jankovič Elica, Levstek Biserka, Zajc Baldomir, Drobnič Miroslav, Drobnič Ludovik, Stele Melita, Toni Marija, Grčar Ela in Nikica, Japelj Lojze, Javornik Marija, Šurk Marica, Lavrič Veronika, Roje Marijan, Škafar Filip, Brglez Alma, Škraba Zorica, Dragica in Zdenko, Remih Darinka, Kovač Katica, Dolžan Franc, Zajec Lojzka, Pleifer Janez, Završnik Stanislav, Hribar Ivan, Drobnič Helena, Medvešček Dragica, Žvokelj Marko, Tomšič Iva, Stare Marjan.

Št. Lovrenc: Dimic Teodor, Godec Anton, Grablovec Anton, Grm Vid, Grmovšek Franc, Grmovšek Franc, Markovič Stanislav, Mežan Ernest, Oven Franc, Saje Viktor, Štepec Leopold, Bukovec Olga, Gorjanc Marija, Hribar Veronika, Kotar Jožefa, Miklič Terezija, Miklič Marija, Ostanek Justina, Oven Terezija, Oven Terezija, Zupančič Jožefa, Ceglar Vida, Novak Pavlina, Novak Terezija, Šepec Alojzija, Pugelj Marija. — Loški potok: Henigman Franja. — Lož: Vitrih Vladimira.

Mirna: Lipovš Majda. — Mirna peč: Rozman Jožica. — Mokronog: Pečar Bojan.

Novo mesto: Stibrič Jožica, Logar Gorazd in Alenčica.

Podlipa: Urh Terezija, Gale Angela, Košir Dora, Malavašič Marija. — Polhov Gradec: Petrovec Anica.

Rakek: Kasern Marija, Grbec Frančiška, Orel Marija, Zakrajšek Danica. — Rakična: Rot Ivanka, Debevc Stanko. — Ribnica: Lesar Irena. — Rovte: Treven Pavla. — Runarsko: Zakrajšek Olga.

Stari trg pri L.: Škrbec Frančiška, Plos Marija, Šepec Jože, Ravšelj Ivanka. — Stari trg ob K.: Gregorič Marija.

Šmarje: Anžič Berta. — Šmihel pri N. m.: Mervar Milenka.

Unec: Malc Anton.

Vavta vas: Kolenc Milka, Berdavs Zora, Eršte Iva, Jakše Pepca, Špelko Ana, Drganc Vida, Fifolt Milena, Dular Jožica, Spelič Marija, Zaletel Darinka, Berkopec Rezika, Vovk Valčka, Zoran Ana, Jakše Marica, Jaklič Stefan, Golobič Franc, Drobnič Magda. — Vel. Loka: Šepec Mika. — Vel. Lašče: Petrič Ana. — Vel. Poljane: Jamnik Janez. — Vrhnika: Medič Ivanka, Nagode Ančka, Albreht Jožica, Masten Jožica, Jurca Ivanka, Bovha Antonija, Potrebueš Tončka, Reven Ivana, Petavs Frančiška.

Zalog: Zajec Janez. — Zemun: Stabej Jožek in Marijan.

Zalna: Karneval Marica, Križman Štefka, Javornik Angela, Rosi Francka, Rozman Marija, Miklič Rozalija, Strle Marija, Šeme Alojzij, Novljan Marija, Povlin Roza, Erjavec Pepca, Novljan Alojzija.

Nekaj ugank so rešili:

Opara Zdenka, Krmavnar Franc in Bajc Marija.

Izžrebani so bili in dobe nagrade:

Bloke: Škrabec Franc. — Cerknica: Kebe Janez. — Št. Jošt: Vrhovec Frančiška. — Ljubljana: Bano Milena, Mavrič Jože. — Št. Lovrenc: Mežan Ernest, Novak Terezija. — Stari trg pri Ložu: Šepec Jože. — Vavta vas: Zoran Ana. — Vel. Lašče: Petrič Ana. — Vrhnika: Potrebueš Tončka. — Zalna: Šeme Alojzij.

Listnica uprave

Mnogo naročnikov še ni poravnalo svojih obveznosti do lista. Zato smo prisiljeni razposlati 9. in 10. številko samo onim naročnikom, ki imajo plačanih dosedanjih 8 števil.

Vsem sotrudnikom, naročnikom in prijateljem »Vrtca« želim
blagoslovljene praznike uredništvo in uprava.